

СЕКЦІЯ 5. ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ СУДОВИХ, ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ТА АДВОКАТУРИ

Вениурик Діана Петрівна

студентка 1-го курсу магістратури
факультету судового та міжнародного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЕТИЧНА ПОВЕДІНКА СУДДІВ ЯК ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР У ЗМІЦНЕННІ СУСПІЛЬНОЇ ДОВІРИ ДО СУДДІВСЬКОЇ ВЛАДИ

Право на справедливий суд, яке гарантоване статтею 6 Європейської конвенції з прав людини є необхідною умовою дотримання принципу верховенства права, закріпленого у ст. 8 Конституції України. Невиконання судових рішень, порушення суддями норм процесуального закону або правил суддівської етики призводить до втрати самого сенсу правосуддя, що підриває довіру до судової влади. Довіра до суду, безумовно, є важливою передумовою довіри до публічної влади загалом та до її окремих інститутів у правовому та демократичному суспільстві. Сучасне реформування судової влади підвищує актуальність питань щодо дотримання суддями етичних стандартів їхньої діяльності, адже саме поведінка суддів є предметом уваги суспільства, яке на основні своєї оцінки формує рівень довіри до існуючої судової влади та її здатність ефективно здійснювати свої функції та завдання.

Перш за все доцільно визначити значення етики та етичної поведінки судді. Суддівська етика є різновидом професійної етики, а етичні норми, у свою чергу, є системою ідей та уявлень про правильну і неправильну поведінку, які вимагають виконання певних дій та забороняють інші. Аналізуючи етичні вимоги до поведінки судді, варто зазначити, що це сукупність моральних правил поведінки судді, за допомогою яких можна здійснити оцінку його дії у призмі таких цінностей як сумлінність, справедливість, гідність тощо. Отже, так званий моральний складник поведінки судді виступає тим фактором, який визначає рівень громадянської довіри до суддівської влади в цілому.

Аналізуючи стосунки судді з учасниками судового процесу, з колегами та будь-ким поза межами здійснення своєї службової діяльності, можливо визначити рівень дотримання суддею правил поведінки, які включають в себе як загальновизнані норми моралі, стандарти, що стосуються

позаслужбової діяльності і іншої дозволеної діяльності, так і стандарти, які регулюють службову діяльність представників судової влади, тобто ті вимоги, які встановлені чинним законодавством. Очевидно, що лише високопрофесійна, етична поведінка судді здатна забезпечити високий рівень поваги до суду та впевненість учасників судового процесу в ефективному та правильному вирішенні їхньої справи.

Як слушно зазначає А. Музиченко, суддівську етику слід визначати як стандарти професійної поведінки суддів, що характеризуються наявністю підвищених моральних вимог, зумовлених високою відповідальністю їх праці [3]. У даному контексті високі стандарти поведінки судді означають те, що суддя як у процесі здійснення своїх повноважень, так і поза її межами, повинен демонструвати поведінку, яка буде відповідати еталонам порядності та справедливості.

Варто наголосити на тому, що суспільна довіра формується на підставі сформованого на основі враження про особу судді під час здійснення ним професійної діяльності, так і в повсякденному житті. Відповідно до Кодексу суддівської етики суддя повинен здійснювати судочинство в межах та порядку, визначених процесуальним законодавством, і виявляти при цьому тактовність, ввічливість, витримку й повагу до учасників судового процесу та інших осіб [2].

Суддя під час здійснення правосуддя не повинен допускати проявів неповаги до людини за ознаками раси, статі, національності, релігії, політичних поглядів, соціально-економічного становища, фізичних вад тощо. Окрім того, суддя повинен виконувати свої обов'язки безсторонньо і неупереджено та утримуватися від поведінки, будь-яких дій або висловлювань, що можуть призвести до виникнення сумнівів у професійності суддів. Більше того, Кодекс суддівської етики встановлює етичні правила поведінки судді поза межами його процесуальної діяльності. Актуальними залишаються питання, щодо етичних норм, яких повинні дотримуватись представники судової влади в позаслужбовий час. Положення Кодексу, які регулюють відносини позаслужбової діяльності судді, наголошують на тому, що судді варто уникати взаємовідносин, які можуть вплинути на незалежність та неупередженість судді (суддя повинен знати про свої майнові інтереси та вживати розумних заходів для того, щоб бути обізнаним з майновими інтересами членів своєї сім'ї; повинен враховувати, що сімейні, соціальні взаємовідносини чи будь-які інші стосунки та втручання з боку органів державної влади не мають впливати на поведінку судді чи ухвалення судових рішень).

Аналізуючи дане питання, доцільно розглянути положення Бангалорських принципів поведінки суддів як найвідомішого регулятор питань суддівської етики. У преамбулі даного документа визначено, що «нижченаведені принципи мають на меті встановлення стандартів етичної поведінки суддів. Вони адресовані суддям для використання як інструкції, а також судовим органам для використання як базових принципів регламентації поведінки суддів» [1]. Аналізуючи даний документ, цікавим є те, подивитись на професійну етику суддів України. Так, у п. 45 документа можна виявити вказівку на відмінність стандартів поведінки суддів від дисциплінарних чи законодавчих правил: «Вони визначають професійну здатність виконувати свої функції, зберігаючи цінності, які відповідають суспільним очікуванням, паралельно з наданими їм повноваженнями. Це є стандарти саморегулювання, які підтверджують те, що застосування закону не є механічною справою, а передбачає справжні дискреційні повноваження та покладає на суддю відповідальність перед собою та перед громадянами». Дане положення підтверджує те, що професійна етика суддів залежить від рефлексивних можливостей конкретного судді – здатності тверезо оцінити свою відповідність займаній посаді.

Отже, здійснивши аналіз певних етичних стандартів поведінки судді та їх вплив на формування суспільної довіри до судової влади в цілому, можна зробити висновок, що на сьогоднішній день сумлінне дотримання суддею етичних норм під час здійснення своїх професійних завдань та у позаробочий час залишається актуальною. Вирішення цієї проблеми можливе лише через усвідомлення важливості дотримання правил етичної поведінки самими представниками судової гілки влади.

Список використаних джерел

1. Бангалорські принципи поведінки суддів, схвалені резолюцією 2006/23 Економічної та Соціальної Ради ООН від 27 липня 2006 р. *Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства*. Київ. 2015. 756 с.
2. Кодекс суддівської етики, затверджений XI черговим З'їздом суддів України 22 лютого 2013 року. URL: <http://court.gov.ua/userfiles/Kodex%20sud%20etiki%281%29.pdf>
3. Музиченко А.О. Порухення правил суддівської етики – підстава дисциплінарної відповідальності судді: межі застосування. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2011. Вип. 87. С. 84–87.

Науковий керівник: старший викладач Нестерчук Л. П.